№ 58 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 24 1894 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՄԱՅԻՍԻ 24 № 58

ՔՍԱՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ».
կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գաղթականներ. Լուրջ պէտք է վերաբերվել.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ժողովրդի ձայնը. Սմեալների օգտին. Կայրերի նպաստող հիմնարկութիւն. Դարաչիչագի չքաւոր ազգաբնակութիւնը. Նամակ Բագուից. Նամակ խմբագրութեան. Նամակ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Սերբիական գործերը. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ԲՈՐՍԱ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Տէրտէրը.

ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐ

—

Մեր կառավարութիւնը թոյլ էր տուել Թիւրքահայ գաղթականներին՝ մնալ Անդրկովկասի սահմաններում ամբողջ ձմեռ, մինչև գարուն, և գարնանն արդէն նրանք պէտք է շտապէին վերադառնալ իրանց հայրենիքը:

Բայց ահա գարունն անցնում է, և գաղթականներից շատերը տեղներից չեն շարժվում: կառավարութիւնը դարձեալ ամիս ու կէս ժամանակ տուեց, որի ընթացքում պէտք է գաղթականները թողնեն Անդրկովկասի սահմանները:

Դա բաւական մեծ ժամանակամիջոց է, և գաղթականները պէտք է աշխատեն օր առաջ վերադառնալ հայրենիք և վերականգնեն իրանց քայքայված տնտեսութիւնը: Որչափ և դժուարացած լինի կեանքը հայրենի երկրում, դարձեալ պէտք է նրան մի կերպ տանել, կործանիչ ուժերի դէմ մաքառել:

Կեանքը հայրենի երկրում արդարև անտանելի է դարձել: Եթէ հայրենի երկրի մէջ կարգ ու կանոն չը կար, եթէ երկիրը զուրկ էր քաղաքակրթական բարիքներից, եթէ նա ժողովրդի արական մասը քշում էր Պօլիս և Թիֆլիս՝ փող վաստակելու, գոնէ հաց ունէր, որ տալիս էր նրանց, որոնք մնում էին իրանց տանը: Իսկ այժմ այդ հացի արդիւնաբերութիւնն էլ սկսում է պատահարների ենթարկվել:

Որպէս զի մի ժողովուրդ կարողանայ ապրել, աճել և կանոնաւոր կերպով առաջադիմել, պէտք է ունենայ նիւթական և բարոյական ապահովութիւն. նա պէտք է հաւատացած լինի, որ նրա անձը, կայքը, ստացուածքը ազատ են զանազան պատահարներից: Չը կայ այդ ապահովութիւնը.—ժողովուրդը մատնված է անշարժութեան և կորստի:

Եւ իսկապէս ի՜նչ անտանելի վիճակ. մի աշխատասէր երկրագործ ժողովուրդ անգործութիւն չէ գտնում այն երկրում, որի արդիւնաբեր ոյժն է կազմում. նա ստիպված թողնում է տուն, տեղ և գաղթում օտար երկիրներ: Իսկ երբեմն էլ նրա յուսահատութիւնը այն տեղն է հասնում, որ կրօնափոխութեան է դիմում և ընդունում է նոյն իսկ մահմեդականութիւն, որպէս զի կարողանայ մի փոքր ազատ շունչ քաշել:

Այն մեծ հիւրասիրութիւնը և օգնութիւնը, որ գտաւ գաղթական ժողովուրդը Ռուսաստանի սահմաններում, չը պէտք է այդ ժողովրդին սովորեցնէ միշտ յոյս դնել ուրիշների նպաստների վրա: Դա և վտանգաւոր մի բան է: Երկրագործ ժողովուրդը իր ապրուստը պէտք է հիմնի իր աշխատանքի վրա և վախենայ ձրիակեր կամ մուրացիկ լինելուց:

Նպաստը մի անգամ կը լինի, մի քանի ամիս, կամ մի տարի: Մեծ աղէտների ժամանակ կարող է և հեռաւոր տարին կրկնվել, բայց նա երկար չէ կարող շարունակվել: Գաղթական ժողովուրդը այդ պէտք է լաւ հասկանայ և իր ձեռքն առնի իր խոփն ու արօրը ու հերկի այն երկիրը, որ նրան ամբողջ դարեր կերակրել է, առանց ուրիշների օգնութեան դիմելու:

Մեր երկրում գաղթականների բնակութեան համար հող չը կայ: Մեր երկրի գիւղացիները սակաւահող են դարձել և եթէ եղած մի քանի ազատ հողերը բաժանվելու լինեն,—նախ պէտք է գոհացնեն մեր աղքատ ժողովրդին, որը վերջին տասն և տասնհինգ տարում զգում է սակաւահողութեան ծանրութիւնը:

Ուրեմն թող գաղթականները ոչ մի յոյս չը դնեն մեր երկրի վրա և շտապեն օր առաջ իրանց հայրենիքը վերադառնալու և իրանց տնտեսութիւնը վերականգնելու:

ԼՈՒՐՋ ՊԷՏՔ Է ՎԵՐԱԲԵՐՎԵԼ

—

Մօտ մի ամիս առաջ Կ. Պօլսում փորձ եղաւ սպանելու Աշըգեան պատրիարքին, իսկ այժմ, հազիւ մի ամիս անցած, սպանութեան փորձ է լինում Սիմօն-պէյ Մագսուտի դէմ, որը Աշըգեանի գլխաւոր խորհրդատուն և բարեկամն է, և ներկայումս Կ. Պօլսի Հայոց գործերի ոչ թէ գլխաւոր, այլ նոյն իսկ առաջին ղեկավարն է...

Սպանութեան թէ այս և թէ նախորդ փորձերը, որոնք եղել են անցեալ տարիները Աշըգեանի դէմ, ինչպէս հաստատ երևում է թէ „Մշակի“ թղթակցութիւններից, և թէ մայրաքաղաքի ռուսաց և արտասահմանի լրագիրների թղթակցութիւններից, քաղաքական բնաւորութիւն ունեն: Սպանութեան փորձ անողները բացարձակ յայտարարում են, որ այդ վտանգաւոր, ծանր և սոսկալի քայլն անելով, յոյս ունէին, որ վերջ տալով այդ անձանց կեանքին, նրանք կարող են և վերջ տալ այն ծանր վիճակին, որի մէջ գտնվում են հայոց գործերը Թիւրքիայում, և այն լարված յարաբերութեան, որ այժմ տիրում է Թիւրքաց կառավարութեան և հայ ազգաբնակութեան մէջ:

Անտես անել, կամ պատահական մի դէպք համարել, և վերջապէս միմիայն թշնամական աչքով նայել թէ այն սպանութեան փորձերին և թէ այդ ցուցմունքներին, որ տալիս են փորձ անողները,—մեր կարծիքով, ոչ օգտաւէտ է, և ոչ էլ խելացի:

Ընդհակառակն, Թիւրքաց կառավարութիւնը, նոյն իսկ իր սեփական օգտի, նոյն իսկ պետական ընդհանուր շահերի տեսակէտից, վերջապէս իր մայրաքաղաքի մէջ հանգստութիւն մտցնելու տեսակէտից՝ պէտք է վերին աստիճանի զիւրազգաց լինի այս հարցում և լուրջ ուշադրութիւն դարձնի այդ դէպքերի վրա,—որոնք տեղական երևոյթի բնաւորութիւն են ստանում,—աշխատելով հիմնական կերպով պարզել նրանց շարժառիթները, հանգամանքները և պատճառները:

Այս րոպէիս Կ. Պօլսում տիրում է սոսկում. պատրիարքը, սարսափահար եղած, չէ ուզում մնալ պաշտօնի մէջ. Կ. Պօլսի թէ հայ և թէ ուրիշ ազգերի շրջաններում օրվայ խնդիրը այդ քաղաքական սպանութեան փորձերն են,—և ահա այդպիսով Թիւրքաց կառավարութեան առաջ կամայ ակամայ դրված է մի խնդիր, որը նա պէտք է լուծի, որպէս զի վերականգնի մայրաքաղաքի բնակիչների վրդովված խաղաղութիւնը:

Ցանկալի է, որ լուրջ ուսումնասիրութիւն տեղի ունենայ այս դէպքում: Այդպէս է պահանջում ոչ թէ միայն Թիւրքաց հայերի օգուտը, այլ նոյն իսկ Թիւրքաց կառավարութեան, ամբողջ օսմանեան պետութեան շահը:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՁԱՅՆԸ

—

Երբ սրանից մօտ երեք տարի առաջ Էջմիածնի սինօդը պաշտօնապէս պարզեց քահանայական

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՏԷՐՏԷՐԸ

(պատկեր)

Ա.

Մարտիրոսը արդէն տասներկու տարի էր, որ Թ. քաղաքի մայր եկեղեցում «տիրացու» տիտղոսն էր կրում: «Լաւ տղայ» էր, «դարդիմանդ», «լօթի», «լաւ ախպէր տղայ», մի խօսքով ծանօթները տիրացու Մարտիրոսին գովելու համար բարեմասնութիւններ արտայայտող իրանց գիտեցած բոլոր բառերը սպառում էին: Բայց մի և նոյն ժամանակ «բէբաղդ» էր խեղճը: Իր ամբողջ ծառայութեան միջոցին երկու առաջնորդներ եկան, գնացին, եղան շատ դիմումներ, բայց «վասն չունելոյ դքահանայապատշաճ ուսումն և զարգացում», մերժվեցան տիրացու Մարտիրոսի քահանայանալու վերաբերեալ բոլոր խնդրագրերը: Իր «լաւ «աղբէր-տղայութիւնը», «դարդիմանդութիւնն» ու «լօթութիւնը», իր բոլոր բարեմասնութիւնները առաջնորդների քարացած սրտերը չէին կարողանում փափկացնել. մանաւանդ վերջին եկողը, որ նրան հեռացրեց մինչև անգամ եկեղեցու սպասաւորութիւնից «ինչ ինչ գայթակղական վարմունքների առթիւ, ժողովրդականաց գանգատանաց համաձայն»: Իր ծանօթների և բարեկամների շրջանում արդէն այդ լուրը տարածվել էր. ամեն գլխից մէկ մէկ ձայն էր լսվում.

—Խեղճը ոչինչ չէ արել:

—Առաջնորդը նրա ջիգրն ունի:

—Մախլաս. խեղճին հացից զրկեցին. լաւ բան չէ, աղբէր:

—Ափսոս օղլուշաղին ու երեխերանցը:

Իսկ մի քանի տաք գլուխներ գոռում էին.

—Մուլաֆ, մինք առաջնորդի հախիցը կուգանք:

Բ.

Ո՞վ էր տիրացու Մարտիրոսը:

Տէր-Սիմօն աւագ-քահանայի տղան: Հայրը դեռ իր կենդանութեան ժամանակ, նրան քահանայացնելու դիտաւորութեամբ՝ պսակեց, և ձեռնադրութեան համար իր կարողացածն արաւ. բայց ի-զուր. բաղձանքը սրտին մեռաւ ծերուկը: Մարտիրոսը չը յուսահատվեց. իրաւունք ձեռք բերելու համար գլուխն ամեն քարի խփում էր, բայց ոչ միայն իրաւունք չը ստացաւ, այլ եկեղեցուց էլ հեռացրին:

Յաճախ կարելի էր տեսնել նրան Միջին փողոցի անկիւնում, քաղաքային հրապարակի մօտ, նիհար, գունատ, մի կեղտոտ վերարկու հագին՝ իր ընկեր տիրացուների հետ խօսելիս: Խօսակցութեան նիւթը, սակաւ բացառութեամբ, միօրինակ էր:

—Տէր-Պետրոսը թէ էլի ինձ կանչէ, մանէթը նաղդ պիտի առնեմ, վշտացած ձայնով ասում էր տիրացու Սարգիսը.—աղբէր, տիրացուի համար մեռելատիրոջից մի կամ երկու մանէթ փող է վերցնում ու մինչև ջանիցը տաս շահի պոկում եմ՝ հոգիս լստեղ է հասնում:

—Ես էլ խումբս չեմ տանելու նրա կանչած մեռելի վրա, աղբէր. իր ծուխերի մօտ լաւամարդ դուրս գալու համար զօռով պակաս է տալ տալի—աւելացրեց տիրացու Պետրոսը, որ փողոցներից անգործ տղերք հաւաքելով՝ յուղարկաւորութիւնների համար երգեցիկ խումբ էր կազմել:

—Խեղճ տէր-Արութինի գլխին էլ միշտ էդպէս օյիններ չէ՞ հանում քո տէր-Պետրոսը,—վրա բերեց տէր-Արութինի տիրացու Գիքօն,—Աստուածածնի կիրակի օրը մեր եկեղեցում մատաղ կար. ամեն անգամ մատաղի բուդը տէր-Արութինի բաժինն է. խեղճ պառաւը մինչև չորերը կը հագնէր ու ժամից դուրս կը գար, քո դօչաղ տէր-Պետրոսը ոչ թէ մատաղի բուդը, խկի ջիգարն էլ չէր թողել:

—Հաղիր իմ աչքով տեսած մէկ մազալու բան պատմեմ,—մէջ մտաւ տիրացու Սարգիսը:—Մի շաբաթ առաջ տէր-Պետրոսը մի աղքատ մարդու թաղեց. գնացինք տուն՝ սուրբ սեղան օրհնելու. բայց ինչ սուրբ սեղան,—ոչ չաքար, ոչ բուլկի, ոչինչ չը կար. մի հաւ թոնրի հաց էին դրել մէջտեղ: Տէր-Պետրոսը խիստ չարացաւ. «օրհնած, ասում էր, թէ որ սուրբ սեղան չունէիք, էլ ձեր մեռելը ինչու էր մեռնում»: Յետոյ, տան բակում մի հաւ տեսաւ և իմանալով, որ մեռելատիրոջն էր պատկանում, հրամայեց մղդսուն, որ հաւը բռնէ. մղդսին սաղ կէս սահաթ չարչարվում էր, որ հաւը բռնէ, բայց զուր. յետոյ ես գնացի մղդսուն օգնելու ու երկուսով ձլխ բռնեցինք, ու տէրտէրը հրամայեց մղդսուն, որ «սուրբ սեղան հաւը» տուն տանէ:

Այս պատմութեան միջոցին, տիրացուները, որ իրար շատ էին մօտեցել, տիրացու Սարգսի վերջին խօսքերի վրա բարձրաձայն քրքիջ արձակելով, միմեանցից հեռացան:

Տիրացու Մարտիրոսը լուռ ու մունջ հետեւում էր ամբողջ խօսակցութեանը. և մեռել, մատաղ, սուրբ սեղան խօսքերը լսելիս՝ արտաքսված խեղճ տիրացուի բերնի ջրերն էր գնում. նրա ամեն մի հայեացքը, ամեն մի շարժմունքը կարծէք արտայայտում էր.

«Աւա՜ղ, փառացս անցաւորի»:

Գ.

Անցան մի քանի ամիսներ և հանգամանքները փոխվեցին ի նպաստ տիրացու Մարտիրոսի: Բաղդը նրան ժպտում էր: Առաջնորդը, նրա ձեռնադրութեան գլխաւոր խոչնդոտը, հրաժարվեց իր պաշտօնից: Հէնց այդ միջոցին տիրացուի ազգականներն ու բարեկամները յորդորեցին նրան դիմել աղա Թադէոս Գիւլջանեանցի միջամտութեանը: Աղա Թադէոսը քաղաքում ձայն ունեցող մարդ էր, և հանգուցեալ տէր-Սիմոնի ծուխերից: Նա վայելում էր շիտակ և ողորմած մարդու համբաւ. հասարակութիւնը անպայման հաւատում էր նրան, այնպէս որ նա N. եկեղեցու երէցփոխն էր մօտ քսան տարի, ոչ հաշիւ էր տուել, ոչ էլ նրանից պահանջվում էր, և ինչպէս ծխականները հաշիւ պահանջէին, քանի որ եկեղեցու զանգակատունը իր սեփական ծախսով էր կառուցել:

Մի առաւօտ, աղա Թադէոսի թէյ խմած ժամին, գլխակոր և յուսահատ ներս մտաւ տիրացու Մարտիրոսը:

—Հ՛ը, խեր ըլի, տիրացու, ասաց աղա Թադէոսը աչքերը վեր բարձրացնելով:

—Դո՛ւք էք իմ միակ յոյսը. դուք պիտի լինէք ինձ ազատողը. դուք պիտի լինէք կնոջս, երեխանցս սովից փրկողը... դուք... և տիրացուն աղա Թադէոսի ոտքերն ընկաւ. արտասուքը խեղդեց նրա ձայնը:

Աղա Թադէոսը մեծահոգութեամբ վեր բարձրացրեց գետնատարած տիրացուին, նստեցրեց իր դիմաց, բերել տուեց մի բաժակ թէյ, և տիրացուն իր բոլոր սրտի դառնութիւնը, իր բոլոր փշրված յոյսերը մի առ մի թափեց աղա Թադէոսի առաջ՝ հուր, կրակ, բոց, անէծք տեղալով առաջնորդի գլխին, անուանելով նրան «բոլոր չարեաց պատճառ»:

—Էդ... քեզ հետ էլ օյին եկաւ, գոչեց զառնացած աղա Թադէոսը. նրա դէմքը գունատվեց, շրթունքը սկսեց դողդողալ և ուզում էր շարունակել իր խօսքը, բայց բաւական համարեց չար-

հարցը և որոշեց թէ ինչպէս, որպիսի ուսման տէր անձինք կարող են ձեռնադրվել, և դրանով փորձեց վերջ տալ տգէտ, մինչև անգամ անգրագէտ տիրացուների ձեռնադրութեանը։ Ժողովուրդը ամեն տեղ ուրախացաւ այդ օգտաւէտ կարգադրութեան համար, յուսալով որ, վերջ ի վերջոյ, ազատվում է տգէտ քահանաների անտանելի դասակարգից, տարրից… Ժողովրդի բերկրութիւնը իր գագաթնակէտին էր հասած, երբ տեսաւ Լուսաւորչի գահի վրա «Գրախտի ընտանիքի» հեղինակին, որի բուռն ցանկութիւնն է եղած միշտ՝ ժողովրդին մատակարարել ուսեալ, անձնուէր հովիւներ և ազատել նրան տգէտ տիրացուների ձեռքից։ Սակայն, այդ ոգևորված յոյսերի միջոցին «Արարատում» լոյս տեսաւ «Գիւղական քահանայի քարոզ» վերնագրով յօդուածը, որը իբրև թէ արտայայտում է ժողովրդի արդար փաստաբանութիւնը, նրա ձայնը, ցանկութիւնը, աշխատելով պատճառաբանել տգէտների ձեռնադրութիւնը, որը մի կողմնակի քաջալերութիւն է տգէտների կուսակիցներին (և ոչ ժողովրդին), տալով նրանց ձեռքը մի զօրեղ զէնք, որով կարող են առաջ տանել իրանց խնամու, փեսայի, քեռու, հօրեղբօր որդու գործը՝ ձեռնադրութիւնը։

Եւ այդ զէնքից արդէն տգէտները օգտվում են։ Այդ շատ լաւ գիտէր մեր հասարակութեան հասկացող մասը, այդ շատ լաւ գիտէր և Արխատակէս եպիսկոպոս Սեդրակեան, որն անմիջապէս հրապարակ եկաւ և յայտնեց, թէ ժողովրդի ձայնը չեն կազմում կեղծ, չինծու համախոսականները։ Փառք Աստուծոյ, մեր ժողովուրդը այնքան գիտակցութեան է հասել, որ այլ ևս տգէտ քահանաների ձեռնադրութեան կողմնակից լինել չէ կարող. ժողովուրդը այսօր ճանաչում է իր չարն ու բարին, ճանաչում է իր թշնամուն ու բարեկամին։

Տողերիս գրողը լինելով ժողովրդի որդի, քսան և հինգ տարի ապրած լինելով բուն ժողովրդի մէջ, թոյլ է տալիս իրան նկատել,—ժողովրդի ձայնը չէ այն ձայնը, որ ասում է թէ ուսում առած քահանան մեզ չի սազել, թէ մեզ բաւական է և տգէտ քահանան։ Ոչ, ժողովրդի ձայնը այդ չէ։ Ահա ժողովրդի կարծիքը, նոյն ժողովրդի բառերով արձանագրված.

«Ինչ անենք մենք, որ ուսումնարան չունինք. ով ասեց, քարոզեց, որ մենք էլ բաց չարինք։ Մեր տէրտէրն ա անողը, էն էլ ինքը կարդալ, գրել չը գիտա, ո՞ւր մնաց, որ նա ուզենայ կարդացող մարդիք ըլեն, նրա վրէն ծիծաղին… Ե՞րբ մեզ տուին մի կատարեալ, ուսումնական տէրտէր, որ մենք նրան գլխներիս վրա փառք ու պատւով չը նստացրինք, ջաններս նրան ղուրբան չարինք։ Ո՞վ իրա աչքը քոռ կուզի.—Թող տան մեզ լաւ տէրտէր՝ մենք էլ նրանք լաւ պատւենք, լաւ չահենք… Մեր տէրտէրը մեզանից բեթար ա. —Հէնց մի բան ես ասում թէ չէ, հաւատն ու կրօնը հէնց էն սըհաթին ա ուրանում, դաղանակին ա ձեռք առնում։ Թող մեր ջուխտ լիսը հանեն, բերաններիս կտրեն, թաք մեզ մի հասկացող տէրտէր տան, որ մեր դարդ ու դարմանից խաբար ըլի… Մենք ինչ մեղաւոր ենք, որ սրա-նրա խնամին, ես ինչ գիդեմ, քեռին, փեսէն հօրեղբօր տըղէն մէյդան են գալիս, խաթրիչուն «միրսկիյ պրիգաւոր» են ձեռ քաշիլ տալիս, մի յիսուն վաթսունի տեղն էլ իրանք քաշում. Էհ, մենք էլ հարևանութիւն ասելով՝ խաթրներից չենք ըլում, ջըհանդամը ու գեօռըն ասում,—թէ որ արժանաւոր ա՝ թող ձեռնադրեն, թէ չէ՝ մեզանից ինչ ա պակսում՝ թող դէն շպրտեն։ Մեր ինչ մեղն ա, որ էս էն եպիսկոպոսը հարբըներ ա առնում ու էտ ախմախին ձեռնադրում։ Թող հարց ու փորձ անէր, արժանիքը տեսնէր ու իննա էդպէս անբանի փէշին իր աջը դնէր»։

Ահա ժողովրդի ձայնը։

Փամբակ. Քահանայ

ՍՈՎԵԱԼՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

Ստացանք Թիւրքաց Հայաստանի և Երևանի ու Կարսի նահանգների գաղթական սովեալների օգտին.

1) Շուշուց, Գէորգ Ղարաջեանից 100 ր. հետևեալ նամակով.

«Արդէն լոյս է տեսել, արտատպվելով «Մուրճ» ամսագրից, «Բանւորների ապահովացման խնդիրը» խորագրով իմ աշխատութիւնը։ Գրքոյկի վաճառումից գոյանալիք զուտ արդիւնքը յատկացրած է սովեալների օգտին։ Նախ քան գրքի վաճառումը, հրատարակիչ պ. Արշակ Օհաննեանց վաղօրօք ուղարկում է 100 ր. կարօտեալ ժողովրդին օր առաջ օգնութիւն հասնելու համար։ Ահա այդ 100 ր. գումարն է, որ ուղարկելով «Մշակին», խնդրում ենք յարգոյ խմբագրութիւնից հասցնել այն՝ հայոց Բարեգործական ընկերութեան Երևանի ճիւղին՝ իր շրջանի սովատանջների կարիքների վրա գործադրելու»։

2) Բագուից, Նիկօլայ Թումանեանցի միջոցով 8 րուբլի, հանգանակված եղբ. Ադամեանցների նաւթագործարանում, հինգ անձինքներից։

3) Թիֆլիսից, Ստեփան Շահինեանի միջոցով, մի ճաշկերոյթի ժամանակ հանգանակած 6 րուբլի։

Ուրեմն նախկին 376 րուբլի 87 կ. հետ այժմ ունենք 490 րուբլի 87 կոպէկ։

Այսօր, մայիսի 24-ին, ուղարկեցինք.

1) Կարս, Բարեգործական ընկերութեան ճիւղին, գաղթականների համար 100 րուբլի։

2) Երևան, Բարեգործական ընկերութեան ճիւղին, 100 րուբլի։

Մեզ մօտ մնաց 290 ր. 87 կոպ.։ Ուրեմն մինչև այժմ ստացել ենք 5121 ր. 72 կոպ։ Ուղարկել ենք 4831 րուբլի։

ԿՈՅՐԵՐԻՆ ՆՊԱՍՏՈՂ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս յայտնի է, հանգուցեալ կայսրուհին մի առանձին հոգատարութիւն էր ցոյց տալիս կոյրերի վերաբերմամբ, որոնց թիւը Ռուսաստանում հասնում է 200,000-ի։ Կայսրուհու մահից յետոյ այդ հոգատարութիւնը յանձն է առել իր վրա մի առանձին հոգաբարձութիւն, որը, ի յիշատակ հանգուցեալ կայսրուհու, կոչվում է «Կոյրերի հոգաբարձութիւն Մարիա Ալէքսանդրօվնա կայսրուհու» և գտնվում է Նորին կայսերական Մեծութեան կայսրուհի Մարիա Ֆէօդօրօվնայի հովանաւորութիւն ներքոյ։

Այդ հոգաբարձութեան առաջին հոգսն է կոյր երեխաների համար դպրոցներ հաստատել, իսկ հասակաւոր կոյրերի համար ապաստարաններ հիմնել՝ նրանց արհեստներ սովորեցնելու համար։ Բացի դրանից նա հիմնում է աչքացաւի բուժարաններ, պահում է իր հաշւով զանազան կլինիկաներում մահճակալներ և առողջանալու յոյս ունեցող կոյրերին նիւթական միջոցներ է հայթայթում՝ գնալ այն քաղաքները, որտեղ աչքի բժիշկներ կան։ Հոգաբարձութիւնն ունի և ճիւղեր։

1889 թ. նոյեմբերին բացվել է կովկասեան ճիւղը, որը մինչև այժմ հիմնել է Թիֆլիսում մի դպրոց՝ 11 կոյր աղջիկների համար (Նիկօլաէվսկայա փողոց № 99), աչքացաւի ձրի բուժարան 10 մշտական մահճակալներով, որ գտնվում է Վօզօվօզնայա փողոցում և որտեղ տարին 3000-ից աւելի կոյրեր բժշկական ձրի օգնութիւն են ստանում։ Ճիւղը մտադիր է շուտով բանալ և դպրոցի երկրորդ բաժանմունք՝ կոյր տղաների համար և ապաստարան՝ զառամեալ կոյրերի համար։

Ճիւղի միջոցները կազմում են անդամակցական վճարները՝ տարեկան 5 ր. և եկեղեցիներում գանձանակի միջոցով հաւաքվող նուէրները։ Ռուսաց եկեղեցիներում տարին մի շաբաթ, այն է կոյրերի շաբթին, պտտցնում են գանձանակը. հայոց եկեղեցիներում՝ աւագ շաբաթին։ Այս տարի կոյրերի շաբաթը ընկնում է մայիսի 22—29-ին և այդ օրերը կը հաւաքվեն նուէրներ։

Անդամ գրվել կամ նուէր տալ ցանկացողները կարող են դիմել ճիւղի լիազօրներին, որոնք են՝ բոլոր նահանգապետները, ինչպէս և խորհրդի նախագահուհի տիկին Շէրէմէտեվային, կամ փոխնախագահուհի կոմսուհի Տատիշչէվային և կամ ճիւղի գանձապահ՝ բժշկապետ Շահպարոնեանցին։

ԴԱՐԱՉԻՉԱԳԻ ՉՔԱՒՈՐ ԱԶԳԱԲՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Դարաչիչագի գաւառամասում չքաւոր գիւղացիների թիւը շատ մեծ է, մանաւանդ Ֆարուխ, Եայջի, Դդմաշէն, Աղփարա, Վերին-Ախտա և այլ գիւղերում։ Մեծամասնութիւնը ոչ ուտելու հաց ունի և ոչ ցանելու սերմ։ Թէպէտ մի երկու շաբաթ առաջ կառավարութեան կողմից հացահատիկ բաժանվեց այդ շրջանի տղքատ գիւղացիներին, սակայն հացահատիկների մեծ մասը ոչ-տեղական լինելով, չէր կարող ծառայել իբրև սերմացու ցանելու համար, այլ այդ հացահատիկը, որ, ինչպէս պատմում են, «նաֆարին» 20—25 փունտ բաժին է ընկել, գործ է դրվել ուտելու համար, իսկ սերմացուի վերաբերմամբ շատերը դարձեալ անել դրութեան մէջ են մնում…

Չքաւոր ազգաբնակութեանը աւելի ծանր դրութիւն է խոստանում ապագան, քանի որ նրա սիրած հողերը, իրանից անկախ պատճառներով, մնում են անցան և կամ թէ ցանվում են մի աննշան չափով միայն։ Եւ այդ դրութեան արդէն հասել են Դարաչիչագի գիւղացիներից շատերը։

Կան ընտանիքներ, որոնք նախկին տարիներում մի քանի տասնեակ «չուաններ» (չուանը մօտ 20 քառակուսի սաժէն է) տարածութիւն ունեցող վարելահողեր էին ցանում, այս տարի բաւականանում են ցանել 4—5 «չուան» տեղ. չըւանը վերցնում է $1^1/_2$ պուդ սերմ։ Իսկ շատերը այդ չքաւորներից, որոնք ոչ մի կողմից չեն կարողացել սերմացու ձեռք բերել, մնացել են առանց ցանք անելու, յոյս ունենալով միայն, որ գուցէ կարող կը լինեն լոկ մշակութեամբ ապրել։ Սակայն այս էլ ձեռք չէ ընկնում, որովհետև այժմ նոյն իսկ հարուստ ընտանիքներից շատ քըչերն են համաձայնում մշակներ վարձել, տնտեսապէս շատ քայքայված լինելու պատճառով։

Չքաւորների մի որոշ դասակարգ, որի ձեռքին գտնվում են լաւ, պարարտ վարելահողեր, ծախում է ժամանակաւորապէս իր հողերի մի մասը այս և այն ունեւոր դրացուն և միւս մնացեալ

Մարտիրոսը սկսեց իր նիւթականը կարգի գնելու վրա մտածել։ Աւանդականութեան համաձայն, իր հօր՝ տէր-Սիմոնի 300-ի չափ ծուխը ինքը պէտք է ժառանգէր, բայց իրականութիւնը բոլորովին այլ էր։ Տէր-Սիմոնի մահից յետոյ նրա ծուխը յանձնված էր նոյն եկեղեցու չորս քահանաներին հովուելու, մինչև մեռնողի տեղ մի նորը ձեռնադրվէր. բայց այդ տէրտէրները առժամանակեայ հովուելով տէր Սիմոնի հարուստ և բազմաթիւ ծուխը, իրար մէջ բաժանել և կատարելապէս տիրապետել էին։ Եւ հէնց այդ պատճառով, լոկ իրանց շահի տեսակէտից, չորս տէրտէրներն էլ հակառակ էին տիրացու Մարտիրոսի ձեռնադրութեան։

Ամեն տէր-տէր իր տեսակէտից փաստաբանում էր.

—Առանց դրան էլ արդիւնքը քիչ է։

—Մենք չորսով եկեղեցին եօլա կը տանենք։

—Նա մի Աւետարան էլ դրուստ կարդալ չը գիտէ, մեզ հարկաւոր չէ։

—Թէ վրա հինգն էլ ձեռնադրեն՝ քաղցած կը մեռնենք։

Տէր-Մարտիրոսի վիճակը յուսահատական էր։

Իր չորս միաբանակից եղբայրները, տէր-Սիմոնի ամենաաղքատ ծուխերից, իբրև ողորմութիւն, 15—20 տան չափ բարեհաճեցին յանձնել նորընծային հովուելու։ Իսկ երբ տէր-Մարտիրոսը անուղղակի յայտնում էր իր նիւթական սուղ միջոցների մասին իր միաբանակիցներին, նրան խըրախուսում էին, իսկ իրանց արդարացնում։

—Ի՞նչ անեմ, տէր-տէր ջան, մարդիկը ինձանից ձեռք չեն վերցնում։

—Դու արխային կաց, մենք քեզ եօլա կը տանենք։

—Մենք դրանից խօ զոռով մեզ ծուխ չը չինեցինք։

—Էգուց իմ հերթն է, բայց պատարագը դու արա. քեզ մի քանի չահի կը տամ։

Միւս կողմից ժողովուրդը ասում էր.

—Բան չունես, տարէնը հինգ տէր-տէր խօ չեմ փոխելու։

—Լաւ չէ, որդի, տէրտէրը կանիծի…

Բայց տէր-Մարտիրոսի ընկերակիցները խղճալէս նրան եօլա էին տանում. արդիւնքից մի չնչին մաս նրան յատկացնելով՝ ամբողջ աշխատանքը բարձել էին խեղճի վզին։

—Տէր-Մարտիրոս, եօթ պատարագ ունեմ, գնա կատարիր…

—Տէր-տէր, էս իրիկուն հարսանիք ունեմ, գնա Վ…ենցի երեխին մկրտիր։

—Տէր-Մարտիրոս, 25 տունս մնաց, չը կարացի օրհնել, գնա օրհնիր։

—Նորընծայ, էսօր գնա մեռելս թաղիր, ես էլի ուրիշ մեռել ունեմ…

Եւ Տէր-Մարտիրոսը, ատամները կրճտելով, տանում էր իր պաշտօնակիցների հարստահարութիւնները։

Ե.

Անցան մի քանի տարիներ։ Տէր-Մարտիրոսի բաղդը բանում էր։ *** եպիսկոպոսը, որ վարդապետութեան ժամանակ տէր-Սիմոնի ամենամօտիկ բարեկամներիցն էր, առաջնորդ էր նշանակված։ Տէր Մարտիրոսի մի ոտքը առաջնորդարանումն էր, իսկ առաջնորդը շարունակ կրկնում էր.

—Տէր Մարտիրոս, ես ձեր տանը կերած աղուհացը չեմ մոռանայ։

Հէնց այդ միջոցներում վանքի միաբաններից մէկը վախճանվեց և նրա՝ յափշտակութեամբ հաւաքած, մինչև 250 տուն ծուխը յանձնվեց, առաջնորդի հրամանով, տէր-Մարտիրոսին, «վաղն առժամանակեայ հովուութեան»։ Տէր-Մարտիրոսի ուրախութեան չափ չը կար. նա շատ լաւ գիտէր «առժամանակեայ հովուութեան» ինչ լինելը։

Ձեռնադրվեց մի ուրիշ տիրացու՝ մեռնողի փոխարէն, և նրան էլ վիճակվեց նոյն բաղդը՝ ինչ որ վիճակվել էր տէր-Մարտիրոսին։

Զ

Տէր-Մարտիրոսի ձեռնադրութիւնից անցել էր համարեա ութ տարի։ Նա այժմ որքան փոխված է։ Առաջնորդի շնորհիւ, թաւշեայ կամիլավկան զարդարում է նրա անճոռնի գլուխը. մի ժամանակ խուզած մազերը այժմ երկարել, ծածանվում են ուսերի վրա, միրուքը քիչ ալեխառնվել է, բայց դրա փոխարէն նրա ընկճված գլուխը սէգօրէն բարձրացած է. նիհար, գունաթափ այտերը գէրացած, կարմրած, իսկ փորը նկատելի կերպով ուռած։ Մեծ է ընկճված տիրացու-Մարտիրոսի և գոռոզ տէր-Մարտիրոսի մէջ եղած տարբերութիւնը։ Սորկական վիճակից բոլորովին անկախ դառնալով, նրա մէջ զարգացել էր մի զգացմունք —սորկութեան տարիների զրկանքների փոխարէն, իր կարողութեան չափ, նեղել, ճնշել, խեղդել իրանից տկարներին։ Նրա գլխաւոր սկզբունքն էր՝ առնել, միշտ առնել, և երբեք չը տալ։

Շատ ժամանակ չանցած՝ տէր Մարտիրոսը, քաղաքի առաջնակարգ փողոցներից մէկի վրա, մի նոր սկսված երկյարկանի գեղեցիկ շինութեան մօտ կանգնած՝ բանւորներին հրամաններ էր արձակում, վերարկուն և մազերը խառն և անկարգ, ծածկված զաջի ու կրի փոշու մէջ։ Նա իր սեպհական տունն է կառուցանում։

Իսկ շատերը փողի կարիք ունենալիս՝ դիմում են տէր Մարտիրոսին, որ արժէքաւոր իրեր իբրև գրաւ վերցնելով, մուրհակով փող է տալիս։

Նա վաշխառութեամբ էլ է պարապում։

Ս. Պ. Հ.

հողաբաժնի համար ցանելու սերմ ճարում, կամ թէ ուղղակի տալիս է իր հողերի մի մասը այս և այն ունւոր դրացուն և միւս մնացեալ հողաբաժնի համար ցանելու սերմ ճարում։ Կամ թէ ուղղակի տալիս է իր հողաբաժինը իր հարևան գիւղի ունևորին այն նպատակով, որ վերջինս իր սերմով, իր գութանով և իր աշխատութեամբ ցանի, քաղի և կալսելու միջոցին իր ցանած սերմը ամբողջութեամբ յետ վերցնի, իսկ մընացեալ արդիւնքը կէս անեն երկուսով։

Ծախված հողերը, որոնք հերկած, պարարտեցրած են լինում, գին են ունենում «չուանը» 80 կոպէկ, կամ 1 րուբլի. իսկ չը հերկած կամ յոգնած հողաբաժինները, որոնք «խոզան» են անուանվում՝ ծախվում են 40—50 կոպէկով «չուանը»։ Եթէ դիցուք մի աղքատ ընտանիք, որը 20—30 չուան վարելահող ունի ծախելու համար, նա այդ հողերի գնով կարողանում է միայն 6—7 պուդ սերմացու ձեռք բ՛րել և դրանով 4—5 չուան տեղ, կաս… —րտ ցանել միայն… Եւ որքան սարսափելի է այդ դրութիւնը, որ գիւղական մի աղքատ ընտանիք իր յոյսը դրած է այդ միակ արտի վրա, որի մէջ 6—7 պուդ ցորեն է ցանել, նրանից սպասում է իր ամբողջ տարվայ ուտեստը…

Միթէ հարկաւոր է աւելացնել, որ Դարաչիչագի շատ գիւղերում կան նաև այնպիսի անճար ընտանիքներ, որոնք կերակրվում են լոկ բանջարեղէններով։ Գարունը բացվելուն պէս՝ աւելուկը, փիրվազը, սիբեխը, էրըջնակը, ղոխը և այլ այսպիսի բանջարեղէններ՝ կազմում են այդ ընտանիքների անհամ և նոյն իսկ վնասակար ամենօրեայ ուտելիքը…

Գ. Ս.

ՆԱՄԱԿ ԲԱԳՈՒԻՑ

Մայիսի 18-ին

Քաղաքային դումայի ամսիս 16-ի նիստում, ի միջի այլոց, որոշվեց քաղաքային նախկին վարչութեան անդամներին շնորհակալութիւն յայտնելու եղանակը։ Առանձին մասնաժողովի առաջարկի համաձայն՝ դուման որոշեց տալ նախկին քաղաքագլուխ Դեսպոտ—Զենովիչին, բացի պէնսիայից, 3000 րուբլի, և պատւել «պատուաւոր» քաղաքացի կոչումով, կախ տալ նրա լուսանկարը դումայի դահլիճում և նրա անունով մի որդեգիր պահել որ և է դպրոցում՝ թողնելով որդեգրի ընտրութիւնը նրան՝ իր կենդանութեան ժամանակ։ Ուպրավայի նախկին անդամ և 16 տարի քաղաքագլխի պաշտօնակատար պ. Քր. Անտոնեանին տարեկան՝—1500 րուբլի պենսիա ցըմահ. միւս անդամ Միքայէլովին՝ տարեկան 600 րուբլի նոյնպէս պենսիա, դարձեալ ցմահ։

Թաղիեվի թատրոնում, այսօր, ամսիս 18-ին, թուրք սիրողները պէտք է ներկայացնեն Տոլստոյի «Первый Винокуръ» և Վեզիրովի «Դալդան աթըլան դաշ թափուղա դայար»։ Նոյն իսկ պատից կպցրած պարսկական տառերով աֆիշաները, որպէս նորութիւն, աչքի են ընկնում և ուշադրութիւն գրաւում։ Մի խումբ թուրք ինտելիգէնտներ վերջին ժամանակներս սկսել են սթափվել, հասարակական բնաւորութիւն կրող գործերով պարապել։ Թողնելով, վերջապէս, աղաւնիներ պահելու, դեղձանիկներ կերակրելու և ձիերով գրօսնելու աւանդական զբաղմունքները, սկսել են աւելի լուրջ գործերով պարապել։ Նոյն այդ խմբի նախաձեռնութեամբ արդէն այստեղ բացված է էժանագին ընթերցարան, որի օգտին և տրվում է այս գիշերվայ ներկայացումը։ Նոյնպէս աշխատում են սեպհական լրագիր ունենալ, թուրք ուսանողներին օգնել և այլն և այլն։ Ամբողջ սրտից շնորհաւորում ենք այդ մխիթարական երևոյթը և յառաջադիմութիւն ցանկանում…

Այստեղի երկաթուղու կայարանի ծառայողներից կազմակերպված են երաժշտական և թատրոնական խմբեր՝ պարբերաբար ներկայացումներ կազմելու համար. ունեն արդէն առանձին բեմ ամեն յարմարութիւններով։ Երաժշտական խումբը, որ 15 հոգուց է բաղկացած, շատ աջող կերպով է տանում գործը՝ իր ներդաշնակ և քաղցր նուագածութեամբ։ Արդէն երկու ներկայացում և պարերեկոյթներ տեղի ունեցան, որ և շատ աջող անցան։ Աւելի քան գոհ են իրանք ծառայողները՝ մանաւանդ անմիջապէս մասնակցողները. ծառայութիւնից դուրս այժմ զբաղվում են գլխաւորապէս այդ թատրոնական-երաժշտական գործերով։ Գործին սիրով է վերաբերվում նաև կայարանապետ պ. Նիկիֆորով, որ ամեն ջանք գործ է դնում նախաձեռնած գործը քաջալերելու համար։

Ն. Գ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Կարս, մայիսի 18-ին

Ուղարկելով սրա հետ միասին № 814 ընկալագիրը, «Մշակի» խմբագրութիւնից, ապրիլ 22-ին ուղարկած 100 րուբլու ստանալու մասին, կարօտեալներին օգնող մասնաժողովը պատիւ ունի յայտնելու խմբագրութեան իր խորին շնորհակալութիւնը այդ գումարի համար։

Տիկին Լ. Պետանդէր

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Կարս, մայիսի 14-ին

Յարգելի խմբագրութեանդ՝ ի նպաստ գաղթական սովեալների ուղարկած ապրիլ 30-ին 100 րուբլի, և մայիսի 5-ին՝ 100 րուբլի՝ ընդամենը 200 րուբլի, Բարեգործական ընկերութեան վարչութիւնս այսօր ստացաւ, որի համար պարտք է համարում յայտնել իր խորին շնորհակալութիւնը նուիրատուներին և յարգելի խմբագրութեանդ։

Նախագահ վարչութեան՝ Ա. Տէր-Յարութիւնեան

Գործավար՝ Ս. Մխիթարեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեծ ուրախութեամբ կարող ենք հաղորդել, որ մի քանի քաղաքներում արդէն ձեռնարկել են հանգանակութեան՝ յօգուտ Թիւրքաց Հայաստանի սովեալների։ Մի քանի տեղերում հարց է ծագել, թէ ինչ եղանակով պէտք է ձեռնարկել հանգանակութեան։ Ներկայ պայմաններում, երբ խրաքանչիւր րոպէն թանգ է, երբ անմիջապէս պէտք է օգնութիւն հասցնել սովեալներին, այլ ևս ժամանակ չէ մտածելու զանազան միջոցների մասին—միջոցը շատ պարզ է. պէտք է ժողովել զանազան դասակարգերի ներկայացուցիչներին, այդ տեսակ հասարակական ժողովներում ընտրել մասնաժողովներ, պարտաւորութիւն դնելով դրանց վրա անմիջապէս ձեռնարկել հանգանակութեան գործին։ Պէտք է ինքն հասարակութիւնը իր վրա վերցնի և գործի նախաձեռնութիւնը և նոյն իսկ հանգանակութեան գործը, ընտրված մասնաժողովի միջոցով։ Այդպէս եղել է առաջ, այդպէս եղաւ և Թիֆլիսում, այդպէս պէտք է լինի և բոլոր քաղաքներում։ Ուրիշի վրա յոյս դնել, սպասել, որ այդ անի որ և է հիմնարկութիւն, կամ տեղական հոգևոր իշխանութիւնը,—կը նշանակի յետաձգել գործը։ Գոնէ Անդրկովկասի քաղաքներում հասարակութիւնը այնքան ծանօթ է գործին և այնքան ձեռնհաս, որ առանց ուրիշի օգնութեան և ուրիշի միջամտութեան, կարող է ինքը ձեռնարկել գործին և իր ոյժերով առաջ տանել։ Իսկ ինչ վերաբերում է մի քանի հայ կոլոնիաներին, ինչպէս, օրինակ, հիւսիսային Կովկասն է, և հարաւային Ռուսաստանի մի քանի տեղերը, Բեսարաբիայի թեմը, այդ տեղերը, մեր կարծիքով, Էջմիածինը կարող է ուղարկել նուիրակ—քարոզիչներ, որոնք պտտելով այդ հեռաւոր տեղերում, ծանօթացնէին տեղացի հայերին գործի հետ և հրաւէր կարդային՝ օգնութեան հասնել սովեալ եղբայրակիցներին։ Ինչու համար են մեր քարոզիչ—վարդապետները, եթէ այսօր էլ դրանք պէտք չեն գայ։

—

Մեզ հաղորդում են Էջմիածնից, որ ներկայումս կազմվում է բոլոր այրեաց քահանաների ցուցակը, որոնց դիտաւորութիւն կայ վարդապետ ձեռնադրել և ուղարկել վանքերը կառավարելու։

—

Ամերիկական «New-Iork Daily Tribune» լրագիրը նկատում է, որ Եւրոպայի քաղաքականութիւնը Թիւրքիայի ազգութիւնների վերաբերմամբ կարելի է բնաորոշել այն անգութ խօսքերով, որ 1878 թւին արտասանել է Բիսմարկը. «Թողէք նրանց տապակվեն իրանց սեփական հիւթի մէջ»։

—

Ավստրալականների կալուածական բանկի ընդհանուր ժողովը շարունակվում է, գրաւելով ամբողջ վրաց հասարակութեան ուշադրութիւնը։ Վերջին օրերս ժողովները այնքան փոթորկալի և աղմկալի չեն, որքան առաջին օրերը, որովհետև օպպօզիցիա կոչված կուսակցութիւնը համարեա թէ չէ մասնակցում պարապմունքներին և դըժգոհութեամբ հեռացել է։ Ցաղթութիւնը համարեա բոլոր հարցերում մնում է բանկի այժմեան ղեկավարների կուսակիցների կողմը։ Տեղական վրաց մամուլը համարեա ամբողջապէս զբաղված է այդ ժողովներով. մեծ հետաքրքրութեամբ հետևում են ժողովի պարապմունքներին և Թիֆլիսի ռուս լրագիրները։ Հայոց «Տարազ» շաբաթաթերթը այդ առիթով իր վերջին համարում տըպագրել է երեք վրացի գործիչների՝ իշխան Ճավճավաձէի, Նիկոլաձէի և Մաչաբելիի պատկերները։

—

Կիրակի, մայիսի 22-ին, արքունական թատրոնում տեղի ունեցաւ Կայսերական թատրոնների արտիստների առաջին բալէտային ներկայացումը, կայսերական բալէտի առաջին բալերինա Լ. Գէյտէնի գլխաւորութեամբ։ Թէ յայտնի բալէրինա Գէյտէնի անունը և թէ այն հանգամանքը, որ առաջին անգամն էր, որ իսկական բալետային ներկայացումն էր տրվում Թիֆլիսում, մեծ բազմութիւն էր հաւաքել թատրոնում։ Ընդհանուրի ուշադրութեան առարկան, ի հարկէ, տիկին Գէյտէնն էր, որը իր հրաշալի պարով և մանաւանդ միմիկայով խօսում էր աւելի լաւ, քան թէ շատերը կարող են լեզւով խօսել։ Տիկին Գէյտէնից յետոյ աչքի է ընկնում Տիխոմիրով։ Տրվեցին «Մաղիական տօն» բալէտը, 1 գործողութեամբ, «Ծովային աւազակ» դրամատիկական բալէտը և «Բալ-Մասկարադ»։ Բալէտային խումբը բաղկացած է 50 հոգուց և ունի իր սեփական օրկեստրը։

—

Պարսկաստանից, Մէշէդից, հաղորդում են, որ Խորասանի բնակիչները դժգոհ են նահանգապետի կառավարչութիւնից։ Մի քանի տեղացի վաճառականներ դիմել են ռուսաց ընդհանուր հիւպատոսին՝ նրա օգնութիւնը և հովանաւորութիւնը խընդրելով։

—

Լոյս տեսաւ Աբիսողոմ Յովհաննիսեանի «Ռուսերէնից հայերէն» բառարանի երկրորդ հատորը։

—

ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Այս օրերս այստեղից մօտ 2500 ր. փող ուղարկվեց հայ սովեալների օգտին—կէսը Էջմիածին, իսկ կէսը Երևանի Բարեգործական ընկերութեան։ Այդ գումարը հանգանակեց բանաստեղծ Սմբատ Շահազիզեանը, աջակցութեամբ պ.պ. Լ.մ. Պօպօվեանի և Ս. Հախնազարեանի։ Հանգանակութիւնը կատարվեց գլխաւորապէս միջին դասակարգի և երիտասարդ վաճառականների մէջ»։

—

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Ամսիս 8-ին կատարվեց քաղաքիս հայոց երկսեռ ուսումնարանների հոգաբարձական պատգամաւորների ընտրութիւնը։ Պէտք է նկատել, որ սա երրորդ անգամն է, որ ծխականները հրաւիրվում են պատգամաւորներ ընտրելու, որովհետև փետրվար ամսին ընտրութիւն էր նշանակված, բայց ծխականների օրինաւոր թիւ ներկայ չը լինելու պատճառով՝ ընտրութիւն չը կայացաւ։ Սրա մասին հոգևոր կառավարութիւնը գրել էր թեմական իշխանութեանը, իսկ այս վերջինը կարգադրել էր նորից ծխականներին ժողովի հրաւիրել և կատարել ընտրութիւնը, որը և կատարվեց ամսիս 8-ին։ Այս ընտրութիւնը վաւերական համարվեց, թէև օրինական թւից մի փոքր պակաս էին ընտրողները։ Ընտրվեցին 30 պատգամաւորներ, որոնք ամսիս 15-ին, Եղիսաբէթեան ուսումնարանի դահլիճում ունեցած ժողովում՝ ընտրեցին հոգաբարձուներ՝ պ.պ. Յ. Զաթալբաշեանին և Ա. Այվազեանցին, իսկ անձնափոխանորդներ՝ պ.պ. Ա. Թամբաշեանին և Տ. Յակոբջանեանին։ Ընտրութիւնը աջող կարելի է համարել։ Այս ընտրութիւնը մեր քաղաքի ազգային սագերին գրգռեց, որովհետև իրանք կատարելապէս սևացան։ Մենք լիայոյս ենք, որ նորընտիր հոգաբարձուները իրանց գործունէութեամբ կաշխատեն արդարացնել իրանց ընտրողների յոյսը»։

—

ԱՐՄԱՒԻՐԻՑ մեզ գրում են. «Անախորժ զգացմունքով յայտնում ենք, որ Արմաւիրում առաջին ներկայացումից յետոյ, մի քանի թիւրիմացութիւնների պատճառով, պ. Աբէլեանցի դերասանական խումբը բաժանվեց։ Խմբի անդամներ՝ օր. Վարդիթերը և պ. Աղայեանցը հեռացան, և տեղի ունեցած երկպառակութեան պատճառով խումբը լուծվեց»։ Ցենիված բան է, որ հայ դերասանները համերաշխութեամբ մի գործ մինչև վերջը տանեն…

—

ԴՉԼԱՐԻՑ մեզ գրում են. «Երկու շաբաթ սրանից առաջ, իր վիճակը շրջագայելով, այստեղ եկաւ Վլադ՛կավկասի վիճակի եպիսկոպոս ս. Վլադիմիրը։ Սրբազանը այցելութեան եկաւ նաև այստեղի ս. Լուսաւորիչ եկեղեցուն, ուր հայ հոգևորականութիւնը պատշաճաւոր կերպով ընդունեց նրան։ Եկեղեցի մտնելով, սրբազանը դիմեց հաւաքված բազմութեանը և Աւետարանի «Խաղաղութիւն զիմ տամ ձեզ, զխաղաղութիւն թողում ձեզ» խօսքերը բնաբան առնելով՝ մի կարճ քարոզ խօսեց ռուսերէն լեզւով, որի մէջ յիշելով ընդհանրապէս տեղիս հայ և ռուս ազգաբնակութեան և մասնաւորապէս հայ և ռուս հոգևորականների լաւ յարաբերութիւնները, իր գոհունակութիւնն էր յայտնում այդ մասին։ Քարոզի վերջը սրբազանն ասեց. «Հաշտ, խաղաղ յարաբերութիւնը քրիստոնեայ ազգերի մէջ՝ սիրոյ ամենալաւ գրաւականն է և ես շատ ուրախ եմ՝ այստեղ այդ գրաւականը նկատելով»։ Ժողովրդի վրա շատ լաւ տպաւորութիւն թողեց սրբազան հօր կարճ, բայց համակրելի քարոզը»։

—

ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ մեզ գրում են. «Մայիսի 16—17-ի գիշերը ճեմարանի տնտեսի սենեակից գողացել են 344 րուբլի՝ աշակերտների աւանդադրամ։ Մի քանի օր էլ առաջ կտրել են Մեսրովբ վարդապետի սենեակը՝ նրա Ապարան եղած միջոցին, և տարել են նրա համալսարանական մեդալը ու ոսկեայ ու արծաթէ հին դրամների ժողովածուն»։

—

ՄՕՍԿՎԱՅԻՑ մեզ գրում են. «Սովեալների մասին վեհափառի գրած աղօթ կոնդակն այնպէս էլ առանց կարդացվելու մնաց այստեղի հայոց եկեղեցում։ Ո՞վ է մեղաւորը… Ազգի կաթողիկոսը, որ կոնդակն աշխարհաբար է գրել, թէ մեր աւագ քահանան, որը ոչ աշխարհաբար գիտէ, ոչ էլ գրաբար…

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՍԵՐԲԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

«Berliner Tageblatt» լրագրի Բէլգրադի թղթակիցը ասում է, որ սահմանադրութեան վերացումը ճնշող տպաւորութիւն գործեց Բէլգրադի ազգաբնակութեան վրա։ 1869 թւի և 1888 թւի սահմանադրութիւնների մէջ եղած արմատական զանազանութեան մասին թղթակիցը հաղորդում է հետևեալը.

«Մանաւանդ նշանաւոր է այն հանգամանքը, որ 1869 թւի սահմանադրութիւնը կատարելապէս փոխում է ընտրութիւնների եղանակը՝ բարձրացնելով ընտրողական ցէնզը երեք ֆրանկից մինչև երեսուն ֆրանկ և բաց քուէարկութիւն մտցնելով, այնպէս որ սկուպշչինայի 134 պատգամաւորներից պէտք է ընտրվեն 90։ Պետական խորհուրդ և վըճռաջինջ ատեան, 1888 թւի սահմանադրութեամբ, սկուպշչինան էր ընտրում, և չէին կարող փոխվել. բայց 1869 թւի սահմանադրութեամբ նրանց ընտրում է ինքն թագաւորը և կարող է փոխել, երբ կամենայ։ 1888 թւի սահմանադրութիւնը տալիս էր ժողովներին և խօսքին անսահման ազատութիւն, իսկ 1869 թւի նոր մտցրած սահմանադրութիւնը խիստ սահմանափակում է այդ ազատութիւնը։ Ժողովներ չեն կարող կայանալ առանց ոստիկանութեան նախապէս թոյլտւութեան և հանրօրների ճառերը ենթարկվելու են պօլիցիական հսկողութեան։ 1888 թւի սահմանադրութիւնը մամուլի որ և է սահմանափակումն, կամ լրագիրների արգելումն չէր թոյլ տալիս, իսկ այժմ ոստիկանութիւնը կարող է դադարեցնել լրագիրները և լրագիր հրատարակելու համար թոյլտւութիւն է պահանջվում։ 1869 թւի սահմանադրութիւնը թոյլ է տալիս նոյնպէս պաշարման դրութիւն յայտնել և սկուպշչինայի նիստերի ամեն տեսակ սահմանափակումն, որը կատարելապէս անհնարին էր, երբ ոյժ ունէր 1888 թւի սահմանադրութիւնը։

«Արմատական կուսակցութեան աչքի ընկնող ղեկավարներից շատերը արդէն բոլոր պատրաստութիւնները տեսել են՝ արտասահման գնալու»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Անգլիական լրագիրները հաղորդում են, որ

Ռօզբէրիի մինիստրութիւնը կամենում է հետևել լօրդ Սօլսբրիի քաղաքականութեանը հայկական հարցում և այդ պատճառով այս օրերս նա դիմեց առաջարկութիւններով Կ. Պօլիս՝ Հայաստանի մէջ տեղի ունեցող վերջին անցքերի առիթով: Մեծ վէզիրը պատասխանեց բրիտանական դեսպանութեան միջոցով, որ Ե. զգատում կալանաւորութիւնները օրէնքի հիման վրա են կատարվել և որ մինչև գործի քննութիւնը ոչինչ բացատրութիւններ չէ կարող տալ ինքն:

—«Րէյտէրի» գործակալութիւնը մայիսի 16-ին (28 ին) Լոնդօնից հեռագրում է հետևեալը. «Թէհրանում ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, Պարսկաստանի սահմանի վրա գտնվող Մակուի խանութեան ժառանգը, Ատրպատականի նահանգում, ապստամբվեց Մուզաֆէր-Էդդին Թագաժառանգի դէմ, որը վերոյիշեալ նահանգի կառավարիչն է»:

—«Polit Corres.» լրագիրը հաւատացնում է, որ ռուսաց կառավարութիւնը վճռեց չը միջամտել սերբիական գործերում, մինչև որ ուրիշ պետութիւնները չեն միջամտի և սպառողական դերք կը պահպանեն:

„ՄՇԱԿԻ" ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 մայիսի: Ֆօնդային բօրսա.— Թիֆլիսի և Քութայիսի կալուածական բանկերի գրաւական թերթեր՝ 6%—101½ ր., 5%—101 ր. Թիֆլիսի քաղաքային կրէդիտական ընկերութեան 5% օբլիգացիաները 100 ռուբլի:—Այսօր, Բարձրագոյն ներկայութեամբ, ծովն է իջեցրած «Сысой Великій» անունով զրահակիր նաւը:

ՍՕՖԻԱ, 21 մայիսի: Երէկ երեկոյեան մի ցոյց տեղի ունեցաւ Ստամբուլօվի դէմ, որի ժամանակ մէկ մարդ սպանվեց և մի քանիսները վիրաւորվեցի: Ստամբուլօվ և նրա նախկին ընկերակիցները բնտանեկան կալանաւորման և ոստիկանական հսկողութեան ենթարկվեցին: Հետևակ երկու զօրաբաժիններ և ամբողջ ժանդարմերիան ոտի կանգնեցին յօգուտ Ստամբուլօվի, և այդ պատճառով ընդհարում տեղի ունեցաւ պրինցին հաւատարիմ մնացած զօրքերի հետ, որի ժամանակ շատ սպանվածներ և վիրաւորվածներ կային:

ՎԻԷՆՆԱ, 21 մայիսի: Իշխան Ալէքսէյ Կարագէօրգևվիչ Վիէննայի մի քանի լրագիրների խմբագրութիւններին մի նամակ ուղարկեց, որի մէջ իրան Կարագէօրգիևվիչների ցեղի գլուխ է համարում և այդ ցեղի սերբիական գահի վրա ունեցած իրաւունքների միակ օրինաւոր ներկայացուցիչը:—Վէկէրլէ տուեց կայսրին ունգարական մինիստրութեան հրաժարականի վերաբերեալ խնդիրքը:—Կայսրը յանձնեց նոր մինիստրութեան կազմակերպութիւնը կոմս Կունին:

ՎԻԷՆՆԱ, 21 մայիսի: Ունգարական լրագիրները սպառնում են ռուսաց առևտրական դաշնագրի մերժումով, եթէ Վէկէրլէ հրաժարվի: Եթէ ունգարական պարլամենտի նիստերի ընդհատման պատճառով, ռուսաց առևտրական դաշնագիրը չի քուէարկի պարլամենտը, այն ժամանակ դաշնագիրը ույժ կառնի կայսերական հրամանով:

ԼՕՆԴՕՆ, 21 մայիսի: փետրվարի 14-ին Դուվրում բռնված երկու ռուսներին՝ Ֆէօֆիլ Դոմբրովսկին և Ս. Լետերմէրին՝ կեղծ ռուսական աժէթղթերով՝ երէկ դատարանը Մաիդստոնում դատապարտեց առաջինին 10 տարվայ, իսկ վերջինին 3 տարվայ ծանր բանտարկութեան:

ՍՕՖԻԱ, 31 մայիսի: Բօլգարական նոր մինիստրութիւնը կազմված է: Ստօիլօվ—մինիստր-նախագահ և ներքին գործերի մինիստր, Նաչէվիչ—արտաքին գործերի մինիստր, Գէշօվ—ֆինանսների, Բօդօսլավ—արդարադատութեան, գնդապետ Պետրօվ—զինուորական մինիստր, Տօնչէվ—առևտրի:

ՏԻԱՆ-ՏՋԻՆ, 21 մայիսի: Մանջուրիայում ապստամբութիւն ծագեց գաղթական չինացիների և մօնգօլական աւազների մէջ՝ հողային վէճեր ծագելու պատճառով: Ապստամբների հետ միացան աւազակների խմբեր:

ՍՕՖԻԱ, 21 մայիսի: Միտրօպօլիտ Կլիմէնտ կը հասնի այսօր Տիրնօվօ և հանդիսաւոր ու պաշտօնապէս կը մտնի իր պաշտօնի մէջ: Կառավարութիւնը հրամանագրեց վերադարձնել նրան տաճարի բանալիները: Քաղաքի կօմենդանտը արգելեց ամէն տեսակ խմբումներ: Ստօիլօվ հրամայեց ազատել վարչութեան կարգադրութեամբ բոլոր բնակեցրածներին. ամէն տեղ ոստիկանութիւնը փոխարինված է զօրքերով. Սօֆիայի բոլոր թաղերում կանգնեցրած են զօրքեր: Երէկ առաւօտեան բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան Ստամբուլօվի դէմ: Ուսանողները մինչև անգամ պահանջում էին նրա գլուխը, իսկ նոր մինիստրութեան օվացիաներ էին անում. սրճարաններում և հիւրանոցներում այրում էին Ստամբուլօվի և Պետկօվի պատկերները. մի քանի ընդհարումներ տեղի ունեցան ոստիկանութեան հետ, որը հրացան էր արձակում ժողովրդի վրա. հեծելազօրը փոխարինեց ոստիկանութեանը: Ստամբուլօվ լուր է տարածում, որ պրինցը արտասահման է գնում: Գաւառներից վատ լուրեր են ստացվում. տեղեկացնում են, որ ապստամբութիւններ են լինում նախկին կառավարիչների դէմ: Նոր մինիստրութիւնը հրամայեց ազատել բոլոր քաղաքական կալանաւորներին:

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 22 մայիսի: Վարշավայի նահանգը անապահով է յայտարարված խօլերայի կողմից:—Քաղաքապետը մայրաքաղաքի բոլոր հասարակական ժողովները և կլուբները շրջաբերական ուղարկեց, որի մէջ ներքին գործերի մինիստրը արգելում է «Մակաօ», «Վիկտօրիա» և «Բակկարա» խաղերը իրանց տեսակ տեսակ ճիւղաւորութեամբ:

ՊԱՐԻԶ, 22 մայիսի: Կազիմիր—Պէրիէ ընտրված է պատգամաւորների ժողովի նախագահ:

ՍՕՖԻԱ, 22 մայիսր: Երէկվան օրից ոչինչ անկարգութիւններ ոչ Սօֆիայում և ոչ էլ գաւառներում տեղի չեն ունեցել: Ճգնաժամը, ըստ երևոյթին, անցաւ: Ստամբուլօվի և նրա ընկերակիցների կալանաւորութեան վերաբերեալ լուրը անհիմն է, միայն Ստամբուլօվի տան առջև, նրա անձնական ապահովութեան համար, ժանդարմեան պահապաններ են կանգնեցրած. տան մէջ ամէնքը կարող են ներս ու դուրս անել. դեռ այսօր Ստամբուլօվին այցելեցին մի քանի օտարերկրեայ դիպլօմատներ:—Արտասահմանի իր ներկայացուցիչներին ուղարկած հեռագրի մէջ կառավարութիւնը յայտարարում է, որ մինիստրութեան փոփոխութեան պատճառը բացառապէս ներքին քաղաքականութիւնն է և որ այդ փոփոխութիւնը ամենևին չի փոփոխի այն սկզբունքները, որոնցով մինչև այժմ ղեկավարվել է իշխանութիւնը:—Սօֆիայի անուանի քաղաքացիները Կօբուրգեան պրինցին մի պատգամաւորութիւն ուղարկեցին՝ յայտնելու իրանց ուրախութիւնը՝ Ստամբուլօվի հրաժարականի առիթով:—Սիստօվում քարուքանդ արին Ստամբուլօվի անհրաժեշտ տունը: Ռուշչուկում ցոյցեր տեղի ունեցան յօգուտ Ստամբուլօվի, զօրքերի մասնակցութեամբ: Նախկին մինիստրները ծածկվում են ժողովրդեան կատաղութիւնից:

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱ

Մայիսի 20-ին

Լօնդօնի վրա 10 ֆունտ արժէ . .	93 ր.	40 կ
Բերլինի վրա 100 մարկ — . .	45 ր.	70 »
Պարիզի վրա 100 ֆրանկ — . .	37	»02½»
Ոսկի — — արժէ . .	7 »	53 »
Մաքսային կուպօններ — . .	150 »	50 »
Արծաթ — — — . .	— »	— »
Բօրսային դիսկօնտ — . .	5 »	6 »
Պետ. բանկի 5% տոմս 1 շրջանի .	101 »	25 »
— — — — 2-րդ .	101 »	25 »
— — — — 3-րդ . .	— »	— »
5% ոսկեայ ռէնտա 1884 թ. . . .	— »	— »
4½ ոսկեայ փոխառութիւն. . . .	161 »	»
Արևելեան 5% փոխառ. 1-ին շրջ.	— »	— »
— — — 2-րդ —	101 »	25 »
— — — 3-րդ —	101 »	25 »
— — — 4-րդ —	— »	— »
Ներքին 5% առաջին փոխառութ.	248 »	— »
— — երկրորդ —	225 »	— »
Պետական երկաթուղային ռէնտա.	102 »	75 »
4½ ռէնտա	— »	— »
4% ներքին փոխառութեան . . .	96⅞ »	— »
5% գրաւ. թղթ. ազն. կալ. բանկի	100 »	50 »
Ազն. կալ. Պետ. բանկի խաղարկութ.		
Գրաւ. թղթ. — — .	191 »	75 »
4½% վլադիկ. գիւղ. հող. բանկի.	102 »	— »
4½% գրաւական թղթեր կալուած.		
Պեփոխ. կրեդիտ. ընկեր. մետալ. .	154 »	50 »
— — — թղթադ. .	100 »	75 »
Պետերբուրգի քաղաքային կրեդիտ.		
ընկերութեան օբլիգացիաները.	102 »	50 »
Մօսկվայի քաղաք. օբլիգացիաներ.	101⅞ »	75 »
Օդէսայի — —	101 »	— »
Թիֆլիսի — —	— »	— »
Գրաւ. թղթ. Թիֆլիսի կալ. բանկի.	— »	— »
— — Քութայիսի — .	— »	— »

Ս. Պետերբուրգի բօրսայի տրամադրութիւնը թոյլ է:

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչ՝ Մ. ՄԷԼԻՔ-ԱԶԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱԲԻՍ. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆՑԻ
ՌՈՒՍԵՐԷՆԻՑ-ՀԱՅԵՐԷՆ
ԲԱՌԱՐԱՆ

Ա. հատորի գինն է . . . . 3 ր.
Բ. հատորինը „ . . . . 4 ր.
Վաճառվում է Խիդեկէլի գրավաճառանոցում, Գօլօվինսկի պրօսպեկտ:
Գրավաճառներին 10% զիջում:
(№ 58) 1—10

Իմ հրատարակած ՌՈՒՍԵՐԷՆԻՑ-ՀԱՅԵՐԷՆ ԲԱՌԱՐԱՆԻ Թիֆլիսի բաժանորդները թող բարեհաճեն դիմել պ. Լեռն Մելիք-Ազամեանցին՝ Малая Орбеліановская ул. № 24, д. Демурова և ստանալ բառարանի Բ. հատորը. իսկ օտարաքաղաքացի բաժանորդները՝ Բաթում՝ ինձ:
Աբիսողոմ Յովհաննիսեանց
(№ 58) 1—3

ՆԵՐԿԵՐ
ՄԱԶԻ ՀԱՄԱՐ
Վ. ԳԻՆԻ
Վիէննայում
Խիւլից պատրաստած: Անվնաս ղեղեր են մազն ու մօրուքը կարճ միջոցում սև, շէկ և բաց ու մուգ շագանակագոյն ներկելու համար: Մի սրուակի գինը ճանապարհի ծախսով 3 րուբլի է:
Վ. ԱՈՒՐԻԽ
ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ
Կօլօկօլնայա 18.
(№ 8. ամս. 20) 7—8

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ
ՍՐԻՆԳԻ (Արշակ Մեհրաբեանի)
Առանձին գրքով լոյս տեսած աշխատութիւնները:
1) ԵՐԵԽԱՅՐԻՔ պատկերազարդ, ա. գիրք 50 կ.
2) » » բ. » 50 »
3) » » գ. » 50 »
4) » » դ. » 50 »
5) ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳԵՐ 1880—90) . . 60 »
6) ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ (1884—90) (տպված Մօսկվայում) . . . . 20 »
Այս աշխատութիւնները կարող են ստանալ բարդավճարով (налож. плат.) դիմելով հեղինակին (առանց ճանապարհածախս վճարելու) այս հասցէով. Тифл. Аршаку Меграбянъ (Срингъ):
—
Պատրաստ է 7) «ՓՈՔՐԻԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆԻՑ» մանկական գրքոյկը. պատրաստվում է 8) «ԾԻԼԵՐ», հաւուածներ մանուկների համար. 9) «ՍԷՐ և ՎԻՇՏ», ժողոված ոտանաւոր և արձակ բանաստեղծութիւններ:
(№ 1) 9—10

ԿԱՅՔԵՐԸ ԿՐԱԿԻՑ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԹԻՖԼԻՍԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ տեղեկացնում է ընկերութեան պ.պ. անդամների ընդհանուր գիտութեանը, որ ԿԻՐԱԿԻ, ՄԱՅԻՍԻ 29-ԻՆ, ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ 10 ԺԱՄԻՆ, քաղաքային դահլիճում նշանակված է
ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ
հետևեալ հարցերը վճռելու համար.
1) Վերատեսուչ Մանթաշօվի առաջարկութիւնը՝ յօգուտ երկու դիրեկտօրների հաւասարապէս 15% հանել տարվայ ընթացքում բոլոր ձեռք բերված ապահովագրութիւններից:
2) Ն. Ի. Թամամշեվ—ապահովագրողի առաջարկութիւնները հետևեալ հարցերի վերաբերմամբ.
ա) Քաղաքի գարանտիան 50,000-ից մինչև 100,000 ր. մեծացնելու մասին:
բ) Ընկերութեան նախահաշիւը փոփոխելու մասին:
գ) Հրաշէջ խմբին դրամական պարգև տալու մասին:
դ) Միջնորդել, որ ընկերութեան պօլիսները ընդունվեն որպէս գրաւ՝ թագաւորական աճուրդների ժամանակ:
ե) Հաշիւները լրագիրներում տպելու և
զ) Մի յանձնաժողով ընտրելու, որը պէտք է միջոցներ գտնի ընկերութեան գործերը զարգացնելու և ապահովագրութիւնը պարտաւորեցուցիչ համարել տալու:
3) Պ. Ա. Իզմայլօվի հաւատարմագրով ապահովագրող անդամի առաջարկութիւնը՝ նախկին Պրիկազում գրաւ դրած կալուածների արտօնաւոր ապահովագրութեան մասին:
4) Վարչութեան անդամի մէկ կանդիդատի ընտրութիւնը դուրս գնացածի, Ա. Թաիրօվի փոխարէն, որին Դուման վերատեսուչ Մանթաշօվի նախագահ ընտրեց:
(№ 58) 1—2

ԹԻՖԼԻՍԻ ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ԿՐԷԴԻՏԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ սրանով տեղեկացնում է ընդհանուր գիտութեանը, որ այն անձինք, որոնք ցանկանում են վարձել Տէր-Աստուրօվի նախկին կալուածքը, որ գտնվում է 5-րդ քաղաքամասում, Երևանեան հրապարակի, Միջին-փողոցի և Գրեազնայա փողոցների վրա, կարող են դրա մասին գրաւոր յայտարարութիւններ տալ իրանց պայմաններով ամէն օր, օրվայ 11-ից մինչև 2 ժամը, մինչև այս տարվայ յունիսի 1-ը:
(№ 57) 2—3

Էջմիածնի Հայոց Սինօդի առենի մէջ նշանակված է աճուրդ, վարձով տալու համար ամենատեսակ հասոյթը երկրի բերքի սոյն ամի Աթոռին պատկանեալ գիւղերի, այն է՝ ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻ—25 և 27 մայիսի սոյն ամի, ՕՇԱԿԱՆԻ և ՄՕՂՆԻՈՑ—6 և 8 յունիսի, ԵՂՈՒԱՐԴԻ և ՍԱՍՏԱՐՈՒ—13 և 15 նոյն ամսոյ, ԲՋՆԻՈՑ—20 և 22 նոյն ամսոյ:
Անդամ կոնսիստորիայի՝ Գաբրիէլ քահ. Տէր-Գաբրիէլեանց (№ 56) 3—4

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ-ՊԱՆՍԻՕՆ
ՏԷՐ—ՅԱԿՈՎԲԵԱՆԻ
Ընդունում է երթևեկ, կիսաթօշակաւոր և թօշակաւոր աշակերտներ: Պատրաստում է կլասիքական գիմնազիայի, ռէալական ուսումնարանի. կադէտների կօրպուսի և այլ միջնակարգ ուսումնարանների համար:
Թիֆլիս, Գանօվսկայա փողոց, № 11, սեփական տուն:
(№ 35) (եր. և շ.) 16—25

ԴԵՂԱԳՈՐԾ Ա. Ս. ԱՐԻՍՏԱԿԵԱՆԻ ՊԱՀԵՍՏ ԵՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ դեղերի, մորթին գեղեցկացնող և հոտաւէտ, նոյնպէս և առողջապահական նիւթերի և տնտեսական գործիքների, բացված է Կուկիայում, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ, բժշկապետ Նաւասարդեանի առաջին մասն. հիւանդանոցի տակ:
(№ 67) 74—100 (և. շ.)

НѢМЕЦКАЯ ГОСТИННИЦА
HOTEL NIEMIECKI, „ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԻՒՐԱՆՈՑ" գտնվում է ՎԱՐՇԱՎԱՅՈՒՄ, քաղաքի կենտրօնում, նորից վերաշինված, ունի 90 կահաւորված նօմէրներ որոնց սարք ու կարգը ամենայաւ արտասահմանեան հիւրանոցների սենեակներին է նման: Նօմէրների գինը 50 կօպէկից մինչև 3 րուբլի օրական, անկողնով և ծառայով: Հիւրանոցում կայ ընթերցարան-գրադարան, որտեղ ստացվում են հայերէն „Մշակ" և „Նոր-Դար" լրագիրները, հիւրերի համար անվարձ: կայ ռէստօրան, տելեֆօն, քաղցրեղէնների խանութ, բաղնիքներ:
Հիւրանոցի կառքերը գտնվում են բոլոր երկաթուղային կայարաններում:
(№ 21) 82—130 (շ.)

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 23 Мая 1894 г. Типографія Канцел. Главнонач. Граждаиск. частью на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.